

Siroveži in denuncianti.

(iz kroga srednješolskih učiteljev.)

V soboto, dne 18. februarja t. l., so klerikaleci v deželni zbor kranjskem na naj-sirovejši način opsovali profesorja Reiserja. Škandal je začel posl. Jarc, ki je sam profesor, trdeč, da je imel Reiser leto dni dopusta, da spiše fiziko, da je prejel od deželnega odbora na osebno prošnjo 600 K predupnja, a da fizike ni spisal, sedaj pa da agituje proti S. L. S.

Poslanci S. L. S., na čelu jim dr. Šušteršič, ki je v njem zopet oživila stara sirova natura, so kričali na vse grlo, kakor poroča „Slovenec“ z vidno slastjo:

„Fej, fej, fej! Tak lump! Ali ste že videli tako barabo? 600 K Vorschussa in Urlaub. Tak eigan! To je tat! Deželni denar krađe, baraba! To se pravi krasti! Fej! Cigan! Pri nas je beračil in fehtal, zdaj pa laže ta lump črez nas na shodih! Tak šuft! Tako barabstvo! Lump, falot, fej! itd. itd.“

Kak namen je imel posl. prof. Jarc? Njegova nekvalifikovana sirovost nosi na sebi pečat laži in denunciantstva, ki hoče škodovati na ugledu in čast nedolžnemu stanovskemu tovarišu, ki se ni mogel braniti, ker je bil nenavzoč!

Prof. Reiser je pojasnil zadevo tako-le: Leta 1908. me je pozvalo „Društvo slov. profesorjev“, naj prevzamem spisovanje slovenske fizike za višje razrede srednjih šol. Prevzel sem to nalogo pod pogojem, da mi društvo izposluje celoletni dopust, ki sem ga tudi koncem septembra dobil za šolsko leto 1908/09.

Poleti 1908. sem po posredovanju našega predsednika dr. Žmavca dobil od deželnega odbora predupnjem 300 (tristo) kron na honorar pod pogojem, da jih vrnem, če bi knjige ne spisal, ali če bi je ministristvo ne odobrilo. Tisti poslanec, ki je trdil, da sem prišel osebno prosit, se je zlagal. Tako se je zlagal tudi tisti poslanec, ko je trdil, da sem dobil predupnja 600 kron.

Za spisanje knjige ni bil stavljen noben termin. Da pa ni mogoče slovenske fizike spisati v enem letu, tega mnenja smo bili vsi strokovni tovariši, kismo se o tem delu posvetovali.*

Ker je bilo „Društvo slov. profesorjev“ na tem, da se delo čimprej izvrši, mi je izposlovalo še za šolsko leto 1909/10. delen dopust, namreč znižanje šolske obveznosti na 10 učnih ur na teden.

Ker pa je bil s I. drž. gimnazije, kamor sem bil prideljen, koncem počitnic l. 1909. edini definitivni profesor fizike imenovan drugam, sem dogovorno z ravnateljstvom, ustrežajoč potrebam na zavodu, prevzel 21, oziroma 23, namesto 10 učnih ur na teden. Dovoljenega dopusta torej nisem izrabil, temveč sem bil v tem šolskem letu obremenjen nad normalno učno obveznost. Ravno tako sem bil obremenjen v I. polletju tekočega šolskega leta, in vendar je delo toliko napredovalo, da pojde fizika po Veliki noči v tisk.

Tako sem postal „trot“, „tat“, „lump“ in „baraba“.

* To je res. Slovenskih učnih knjig — dobrih namreč! — ni mogoče spisati s tisto lahkoto, kakor Jarcu sestavljati denunciantka poročila! Pis.

Pred leti mi je „Slovenec“ s poročili o izmišljenih dejstvih nakopal disciplinarno preiskavo. Tožil sem uredništvo. Preden je prišlo do porotne razprave, je „Slovenec“ vse svoje poročilo o meni kot napačno javno preklical.

To pot so voditelji S. L. S. spravili laži na dan in me psovali, da bi me v javnosti oblatili. Stori! so to pod zaščito imunitete. Zaradi tega prepuščam to pot sodbo o njihovem početju in svojem delovanju javnosti. —

Tako se glasi beseda poštenega moža! Reiser ni seveda dobil nobenega zadoščenja: sirovost in denunciantstvo tega ne poznata.

Slovenski profesorji imamo svoje društvo. Dolžnost tega je, da brani tudi našo čast! V našem društvu ne sme biti mesta sirovežem, lažnikom in denunciantom! Dolžnost odbora „Društva slovenskih profesorjev“ je, da prof. Jarca izključi iz društva, pa naj bo desetkrat poslanec! Grešil je proti svojemu stanovskemu tovarišu, ki mu za kruto žalitev neče dati zadoščenja, zato mora biti kaznovan! Zato: Prof. Jarc iz našega društva ven! — Ako ne pojde on, pa pojdemo mi. S takim človekom nečemo in ne smemo več biti člani enega društva, previsoko spoštujemo svoj stan in — sami sebe!

Rusko šolstvo.

Ljudsko šolstvo.

V seji ruske dume dne 17. pret. m. so obravnavali vprašanje ljudske šole. Šolski zakon je bil v dumi sprejet že v prvem branju, toda ruski nacionalisti so hoteli ravno v tem zakonu pokazati svojo moč in so ga izpremenili prav temeljito. Odstranili so vse reforme, ki so jih dosegli opozicionaleci in oktobristi v odseku in plenumu, in so zopet celo predlogo spravili v isto obliko, v kakršni je izšla iz rok naučnega ministristva. Opozicija in oktobristi so sklenili braniti prvotni tekst do skrajnosti. Zato so bile seje prav burne. Desnica in nacionalisti so hvalili novi izpolnjeni tekst. S pomočjo centra se jim je posrečilo izpremeniti le nekaj manj važnih točk v 15 členih. Opozicija in oktobristi so dosegli nekaj poprav, toda pri predlogu temeljnih reform so jih nacionalisti preglasovali. Še večji boj je nastal pri organizaciji neruskih šol. Prvotno so rekli, da se ima verouk neruskih narodov poučevati v njih jeziku. Nacionalisti so bili s tem zadovoljni, ampak so zahtevali, da se v zapadnih gubernijah za Beloruse in Maloruse poučuje verouk v ruskem jeziku. Ker so oktobristi glasovali z nacionalisti, je bil predlog sprejet z večino 183 glasov proti 115. Največji boj je nastal pri 16. členu, ki določa, da se morajo ustanoviti enorazredne šole za otroke priznanih 13 neruskih narodnosti, ako jih je več nego 50. Predlog je bil sprejet s 190 glasovi večine. Premagani nacionalisti so proglasili, da se ne udeležijo več posvetovanj.

Štrajk na ruskih univerzah

traja še dalje. Dijaštvo dela takozvano kemično rezistenco s tem, da z različnimi kemičnimi sredstvi okužuje zrak v dvoranah za predavanja in se ta zaradi tega ne morejo vršiti. Štrajku se je pridružila tudi montanistična akademija. Govore, da dobivajo štrajkovci velike denarne vsote od revolucionarcev, živčih na Angleškem.

Gibanje na ruskih univerzah.

Zaradi nemirov na moskovski univerzi je bilo aretovanih 120 dijakov, 55 jih je bilo izgnanih iz mesta. Policija je vdrla v univerzo. Rektor Manujlov je sklical profesorje in je proglasil, da v takih razmerah univerza ne more vršiti svojih dolžnosti. Zato je resigniral na svoje mesto in z njim tudi prorektor Minakov in pomočnik rektorjev Menzbir. Zato so bili vsi trije odpuščeni in prideljeni naučnemu ministristvu. Professorev zbor je imel na to svojo sejo, na kateri je protestoval proti vladnemu odloku, ker je senat branil le svobodo univerze. Izvolili so posebno deputacijo, ki se je imela pritožiti na ministristvo. Rektorsko mesto je sprejel, dasi nerad, prof. Kamorovski. Nato je podala cela vrsta profesorjev prošnjo za odpust, tako da je ostalo na univerzi le par profesorjev. Deputacija profesorjev v naučnem ministristvu baje ne bo sprejeta. Neki zasebnik je dal 18.000 rubljev na razpolago za one profesorje, ki bi trpeli zaradi stavke. Študenti so sklenili stavkati cel semester. Boj ruskih univerz postaja čimdalje odločnejši.

XLVII. redni občni zbor „Slovenske Matice“

se vrši v nedeljo, dne 5. marca 1911, ob 10. uri dopoldne v Ljubljani v veliki dvorani „Mestnega Doma“.

Vrsta razprav:

1. Predsednikov oговор.
2. Letno poročilo tajnikovo za dobo od 15. marca 1910 do 1. marca 1911.
3. Poročilo blagajnikovo o računskem sklepu za leto 1910.*
4. Poročilo treh računskih presojevalcev.
5. Poročilo blagajnikovo o proračunu za l. 1911.
6. Volitev treh računskih presojevalcev (§ 9 lit. a) pravil).
7. Dopolnilna volitev v odbor.

Po § 12, al. 5. društvenih pravil, izstopijo letos iz odbora gospodje: Dr. Fr. Detela, Peter vitez Grasselli, Dr. Fr. Kos, Luka Pintar, dr. Lovro Požar, Ferdinand Seidl, Andr. Senekovič, Ivan Sušnik, Ivan Šubie, dr. A. Ušeničnik. V odboru pa še ostanejo gg.: Dr. Bezjak Janko, dr. Demeter Bleiweis vitez Trstenički, Dimnik Jak, Finčgar Fr., Gangl E., Govekar Fr., dr. Gruden Jos., dr. Ilešič Fr., Koblar Anton, Koder A., dr. Lončar Dragotin, Maselj Fr., Milčinski Fr., dr. Mohorič Fr., dr. Murko M., dr. Opeka M., Orožen Fr. Perušek R., Pletarčnik M., Poljanec L., dr. Sket J., Svetec L., Škerbino S., dr. Šlebinger J., dr. Tavčar L., dr. Tominšek Jos., Trstenjak A., ing. chem. Turk, dr. Zbašnik Fr., Zupančič Vil.

Vsaj 20 odbornikov mora praviloma bivati v Ljubljani, izstopivši smejo biti zopet voljeni.

Pri volitvi treh računskih presojevalcev in pri volitvi odbornikov se vtevajo tudi lastnoročno podpisani volilni listki nenavzočih društvenikov.

8. Samostalen predlog g. prof. Jos. Westra in samostalen predlog g. dr. J. Lokarja.

9. Slučajnosti.

V Ljubljani, 23. februarja 1911.

Dr. Fr. Ilešič, Milan Pugelj, predsednik, tajnik.

* Računski sklep in ostali računi so gg. društvenikom na ogled in jim bodo na obnem zboru samem tiskani na razpolago.

Italijan o hrvaških šolah.

Predsednik italijanske učiteljske zveze za vso Italijo, Umberto Caratti, bivši državni poslanec v Rimu, se je izrekel o hrvaških šolah tako: „Čas bi bil, da bi Italijani že enkrat uvideli žalostne odnose, v katerih se nahaja naša šola (v Italiji namreč) in napredek drugih narodov z ozirom na ljudsko izobrazbo. Italijani so podedovali od starih Rimljanov običaj, da smatrajo vse tuje narode za barbare. Ko v moji Furlaniji govore o Hrvatih, je to isto, kakor da bi govorili o divjih narodih, ki se hranijo samo z belim česnom in lojem in ki mažejo brke z istim lojem, s katerim se hranijo. Uvažajoč pa, da je v Hrvaški manj anal-facetov nego li v Italiji, sem šel tja, da se prepričam, je-li v Hrvaški res tako, kakor govore pri nas. V nekem hrvaškem mestecu sem videl novo elegantno šolo s širokimi okni, ki so napravljala name živahen in sijajen vtisk. Druge hiše v mestecu so bile nizke, skromne, siromašne, ali — čiste. V Hrvaški učitelje jako spoštujejo in neredko zahajajo ljudje k njim, da jih vprašajo za različne nasvete. Učitelji so slabo plačani, ali so jako inteligentni.“

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo bo imelo letošnji redni občni zbor z običajnim vspešnim v nedeljo, dne 12. marca t. l. ob pol dveh popoldne, v prostorih Učiteljske tiskarne. K obilni udeležbi vabi odbor.

Štajersko.

Šaleško učiteljsko društvo ima v nedeljo, dne 5. sušca t. l. ob pol 3. uri popoldne v Velenju zborovanje po naslednjem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. O pouku jecljajočih otrok; podava tov. J. Armič. 4. Nasveti in predlogi. K polnoštevili udeležbi vabi odbor.

Šmarnsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 9. sušca t. l., ob eni popoldan v Šmarji po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. dopisi. 3. poročilo tajnika. 4. poročilo blagajnika. 5. volitve. 6. slučajnosti. Peveč in pevke se zberemo ob pol 11. uri pri Habjanu. Pesmi naznanim po dopisnici. Tomo Kurbus, t. č. predsednik.

Književnost in umetnost.

Učiteljsko delo. Kakor doznavamo, je sprejela intendantska tržaškega gledališča žalogrado „Hči mestnega sodnika“, ki jo je na podlagi J. Jurčičevega romana spisal tovariš Ferdo Plemič (Kleinmayr). Premiera je določena na dan 12. marca t. l.

Zvonček objavlja v 3. let. števil. to izbrano vsebino: 1. Jos. V. vandot: Medved Marko. Pesem. — 2. F. Zagore: Vinica v Beli Krajini. Fotografija. — 3. Antonija Grmkova: Prazen strah. Povest. — 4. E. Gangl: Svojima hčerka. Pesem s podobo v barvotisku. — 5. Ivo Trošt: Krim in Mokrec. Pravljica. — 6. Milan Dolinar: Zgodba o oslu in jelenu. Perzijska pravljica. — 7. R. Gašperin: To je umetnik. Podoba. — 8. Drag. Humek: Majka priroda pripoveduje. — Bajka s sedmimi podobami. — 9. Radoslav B.: Mrak. Pesem. — 10. F. Palnak: Štoklja. Opis s podobo. — 11. Mira Majdičeva: Stricu Karlu. Pesem s po-

Križarke so bile v letih 1900—05 le za posredovanje. Manjše so zato imele brzino 23 milj, da so lahko ušle sovražnim oklopnim in velikim križarkam. Oklopne križarke so pa bile počasnejše, ker so bile težje ter so razen pozvedovanja imele slediti sovražniku v diskretni daljavi ter mu škodovati.

Lahak oklop jih je varoval pred streli manjših križark. Oborožene pa so bile z 19—21 cm kot težkim kalibrom.

V kratkem bi bila škica tedanjega boja ta. Križarke so imele namen sovražnika izslediti in ga z umikanjem privesti do svojih oklopnice. Oklopnice bi potem odločile boj s topovi, torpedovke pa, izrabljajoč nočno temo ali meglo, uničujejo, pokončujejo polomljenega sovražnika s torpedi, ki hite dandanes že do 3000 m daljave.

Japan, dasi majhen, je uveljavil princip, da varuje vsakdo najboljše svoje lastno obrežje tako, da zbere vse brodoge in gre sovražnika iskati v njegovo lastno vodovje. Tako naveže sovražno brodoge nase in obrežje je zavarovano. Za morebitni poizkus napada zadostujejo podmorski čolni in manjše torpedovke.

Brodovje, kakršno smo imeli tudi mi, je izgubilo vsak pomen. Oklopnice po 5000 do 8000 ton ne prihajajo za ofenzivo več v poštev. Če jih hočemo boljše oborožiti, jih treba zvečati. Za miljo brzine na uro več rabimo do 2000 ton večje telesnino. Za 2—30.5 cm topova namesto 24 cm je treba zopet 2000 do 4000 ton več. Tako smo prišli v Avstriji do 14.500 ton, kar so druge velevalisti že prej imele.

Praktični Angleži so hipoma presenetili svet z „Dreadnoughtom“. V oktobru l. 1905 so začeli delati neko strašilo, in čez 18 mesecev je že plaval po morju popolnoma oborožen kolos, ki je vse dosedanje postavil na glavo.

Veščaki po drugih državah so majali z glavami. Kaj bi ne! Drugod rabijo za gradnjo po 40—60 mesecev, Anglež je to izvršil v 18 meseceh, seveda je vse skupaj bilo forcirano.

Vse druge ladje so imele navadne parne stroje, Dreadnought je imel turbine. Vsaka druga oklopnica je imela po 4—30.5 cm topove, drugo vse manjše, Dreadnought je imel samo 10 topov 30.5 cm kalibra, 27 po 7.6 cm

in 5 cevi za spuščanje torpedov, kar imajo tudi druge starejše oklopnice. Takoimenovane srednje artilerije po 15—20 cm ni bilo. Toda ta pošast je 149 m dolga in 25 m široka ter ima 17.900 angleških ton (1 angleška tona tehta 1016 kg). Stroji s 24.712 H. P. (konj. silami) so mu dali brzino 21 milj na uro.

Ni bilo to dovolj. Leto za tem je Albion zgradil tri oklopne križarke, ki se prese-gale vse do tedaj zgrajene.

Prvi „Indomitable“, dolg 163 m, 24 m širok, 17.250 ton velik, 44.300 HP, je imel hitrosti 26 milj. Namesto običajnih topov po 19 cm je naenkrat imel 8 po 30.5 cm, 16—10 cm itd., tedaj napol oklopnice. Starejše ladje so imele le nekaj oklopa v sredini ladje. Toda ti velikani so bili v oklepu po vsi dolžini.

In tudi to je bila ladja na turbine. Nehote so morali ošabni Nemci ukloniti tilnik in strmeti pred drznostjo in iznajdljivostjo ponosnega Albijona.

Ker so se izkazali težki jadniki v ču-simski bitki kot nevarni moštvu, dalje vse pritikline na krovu, so te nove ladje nizke do

skrajnosti, a jadniki so naravnost neestetični Tanki so in brez vsakih nepotrebnosti le brez-zičnemu brozjavu v korist.

Praktični Anglež je ustvaril tako novo bojno enoto, silni oklopni križar, ki s svojo brzino daleko prekaša oklopnice, a se lahko z uspehom bori z njim.

Če bi se vnela sedaj vojna na morju, je gotovo, da te tri križarke počistijo morje v najkrajšem času. Vse do 1907 zgrajene križarke bi bile izročene tem orjakom na milost in nemilost.

Svet je dočkal novo presenečenje, Japan, do l. 1905 odjemalec Angležev, je zgradil v l. 1906—08 dva velikana „Aki“ in „Satsuma“ doma; „Aki“ je dolg 141 m, 25 m širok, 19.250 ton, 25.000 HP, 20 milj brzine. Oborožena s 4—30.5 cm, 12—25 cm, 12—15 cm, razentega nekaj hitrostrelk. Zraven še oklopne križarke „Ibuki“ (137 m dolg, 23 m širok, 15.000 ton s 4—30.5 cm, 8—20 cm topovi, 22 milj na uro) ter križarki A in B z 18.650 tonami, 4—30.5 cm, 8—25 cm, 8—15 cm topovi itd. Brzina 25 milj. Ti dve nista še v delu. To je stresla mrzlica evropske državneke.

dobo. — 12. Jos. V. andot: Uspavanka. Pesem. — 13. Pouk in zabava: F. Zagorec: Zastavica v podobah. — Rešitev. — Na milijone zmruženih ptičev. — Kuga na Kitajskem. — Enajst dni živa pokopana. — Izrek. — Starost raznih živali in rastlin. — Koliko je židov na svetu? — Čehi na Dunaju. — Tobak in denar. — Kuga in lakota. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Par stvarnih popravkov. Ker je proglašen za konec debate, se hočem omejiti samo na par stvarnih popravkov, ki se ozirajo na g. A. Lebanova članka v „Učit. Tov.“ z dne 10. februarja in 24. februarja t. l. Sodbo si čitatelji lahko sami napravijo.

1. Da bi nihče še ne bil očitel g. Lebanu, tekmo njegovega 40 letnega dopisovanja, prepogoste rabe nemških „ocvirkov“ je pomota. Očitala se mu je ta zloraba že (če se ne motim l. 1904) v „Edinosti“, ko je izhajal v tem listu nek referat omenjenega člankarja. Prvi del referata ima tudi faktično samonemške „ocvirke“, nadaljevanje pa nemško-slovenske. Na to se bo gospod člankar gotovo še spominjal.

2. Dr. Vošnjakova knjiga „Ustava in uprava ilirskih dežel“ govori bolj mojim načelom v prilog, nego njegovim. Redek je samofrancoski „ocvirk“, vse polne pa je samoslovenskih „ocvirkov“ raznih franc. državnikov, pisateljev in mislecev. Čitatelj naj sam prešteje, pa se bo prepričal! Pač pa podaja dr. Vošnjak naslove raznih uradniških dostojanstvenikov ter korporacij in krajevnih skupin v francoščini čisto brez slovenskega prevoda. To je opravičeno, ker so ti naslovi čisto res neprevedljivi.

3. V „Učit. Tov.“ 24. februarja meni očitani pogrešek, češ, slovnično napačno je pisati: „pod njiju ni spadal edinole moj podpis“ **nikakor ni pogrešek!** Člankar naj vzame v roke Janežič-Sketovo slovnico (osma izdaja). Str. 208.: „p o d“ vezemo s tožilnikom na vprašanje kam? Str. 60. v sklanji zaimka on: dvojina, moški spol, tožilnik: n j i j u (nju) ju. O d nasvetovanega nja niti sence!! Preden komu kaj očitamo, se učimo sami! Če so „drugi“ „pogreški“ slični, bom lahko spal.

Toliko kot stvaren popravek. Dela imam preveč, da bi se oglasil še na kakšno izvendebatno ekskurzijo g. A. Lebanu. Ostajam pri svojem, in — to me veseli — tudi naši znanstveniki in pisatelji so s praktičnim izvajanjem večidel na moji strani.

F. Kleinmayr.

Politiški pregled.

* Težak finančni položaj na Češkem.

Več okrajnih šolskih svetov na Češkem ni koncem januarja imelo potrebnega denarja za izplačanje učiteljskih plač. Obrnili so se zato na deželni odbor s prošnjo, da bi se jim dovolila potrebna predplačila. Deželni odbor pa je odbil te prošnje ter naznanil deželnemu šolskemu svetu, da ne more ničesar ukreniti, dokler ne bo dovoljeno povišanje deželnih doklad. Na to je deželno pomožno ravnanstvo naročilo davkarjem, naj dajo okrajnim šolskim svetom predjeme za izplačevanje učiteljskih plač. Deželni odbor pa je protestiral, da državna oblast brez njegovega znanja disponira z deželnimi dokladi.

* **Češke delavce** je pričela izganjati pruska vlada iz Prusije. Izdala je ukaz, da morajo vsi češki delavci, ki so se naselili na Prusko leta 1909. in 1910., zapustiti deželo do 20. decembra 1911! Naša vlada gleda vse to mirno. Niti na um ji ne prihaja, da bi na ta ali oni način posredovala v prilog češkim delavcem, a v strijskim podanikom. Pa saj ne moremo storiti tega, ker je Pruska naša ljubezniva — zavezuica.

* **Poljski klub za malorusko vseučilišče.** Parlamentarni odsek je imel pod predsedstvom dr. Lazarskega sejo, ki sta se je

udeležila ministra Glombinski in Zaleski. Poleg drugih vprašanj so razpravljali tudi o resoluciji za ustanovitev maloruskega vseučilišča. Sklenili so, da se poljski klub ne bo protivil ustanovitvi maloruske univerze, a prej je treba ustvariti pogoje za to. Zato bo poljski klub delal na to, da se ustanovi večje število štipendijev za one, ki se bodo hoteli habilitovati na maloruskem vseučilišču.

* **Revolucija na Ruskem** grozi že zopet. Že več tednov trajajo po univerzah dijaški nemiri. Policija zapira dijake in profesorje, vdira v vseučilišča, sploh ima sedaj na univerzah prvo besedo. Povod splošnega dijaškega štrajka je neki ukaz ministra Kaso, ki jemlje dijakom vsako akademsko svobodo. Vzlic protestom profesorjskih zborov minister nikakor neče umakniti tega ukaza. — Menšikov je priobčil v listu „Novoje Vremja“ članek, v katerem pravi, da je dijaški štrajk samo predigra splošni revoluciji, ki mora počiti v kratkem. Menšikov zagotavlja, da revolucionarji izrabijo jubilej kmetijskega osvobodjenja in tridesetletnico umora carja Aleksandra II. v revolucionarne, agitacijske svrhe. Na vsak način je položaj v Rusiji resen in ni izključeno, da se v kratkem ponove dogodki iz leta 1905 — morda v še hujši obliki.

* **Politiška preganjanja v Rusiji.** Petindvajset odstotkov vseh vseučiliških profesorjev v Rusiji se je odpovedalo. Iz Petrograda javljajo, da je bilo te dni izvršenih preko 400 hišnih preiskav in da je bilo v zvezi s tem aretiranih mnogo ljudi.

Učiteljski konvikt.

Letnina za leto 1911. P. n. tovariši in tovarišice: Ivan Schmeidek — Rova; dr. Tomo Romih in M. Hočevvar (1 K) — Krško; šolsko vodstvo (Ant. Osolin) v St. Vidu pri Lukovici (632 K); Valentin Zavrl in Ernestina Oman iz Begunj na Gorenjskem; Fran Luzznar iz Primskovega pri Kranju. Živili ti in nasledniki!

Položnice je razposlal društveni blagajnik dne 28. februarja vsem šolskim vodstvom na Primorskem. Zavedni voditelji bodo kmalu storili svojo stanovsko dolžnost in stanovsko zavedno učiteljstvo bo tudi kmalu plačalo letnino, ki znaša samo 2 kroni. Zrno do zrna...

Kupujte mladinske spise, ki jih je izdalo „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“. Imamo jih še mnogo v zalogi. Naročajo se v „Učiteljski tiskarni“. Tu se dobivajo tudi Janko Zirovniki Narodne pesmi za šosko mladino (1 zv.) in pa Adamičeva spevoigra Slava cesarju Francu Jožefu I., ki je polna primernih pesmic in deklaracij za raznovrstne šolske slavnosti.

Obrambni vestnik.

* **Zopet eden na vrsti.** Niso se še posušile solze trpeče žene učiteljice, ki ji je kruta disciplinarna roka izrgala iz naročja ljubljenega moža, že se pripravljajo šolske oblasti, da izvrše novo politično nasilstvo. Premestiti hočejo zaradi volje župnikove tovariša Kosca iz Dragatusa ter tako zopet ločiti zakon. Znan je neustrašen nastop tovariša Kosca ob priliki zadnjih belokranjskih državnoborskih volitev, zato mora biti kaznovan. Maščevalnost klerikalizma ne pozna usmiljenja. Domači župnik Novak je vložil zoper njega ovadbo, v kateri ga dolži strašnih pregreškov: da je klobase v pušto, da hodi na lov ob nedeljah, da zaničuje krščanstvo itd., in to ob času, ko je vedel, da je edini prosilec za nadučiteljsko mesto v Krškem. Obrekovani tovariši tožijo pri sodišču. Pripelje se pa na predvečer sodniške obravnave c. kr. okrajni glavar, posredovat. Ni težko uginiti, komu je hotel pomagati iz zadrege. Tovariš K. je tožbo pri sodnji umaknil s pogojem, če gre vsa zadeva ad acta,

čemer je tudi župnik pritrdil. Toda, ljudje božji, poslušajte! Pri prvi seji okrajnega šolskega sveta je bil sprejet predlog, da se tovariš K. premesti. Z gnevom v sreču pa moramo zabeležiti žalostno, a resnično vest, da je bil neki tovariš oni mož, ki je predlagal premeščenje svojega tovariša. Zavednemu učiteljsstvu bi želeli nesebičnega zastopnika. Zdi se, stijo naj se naše vrste! Ostane naj falanga kristalnočistih značajev, ki jih bo preganjanje še bolj utrdilo v vztrajnem delovanju za napredek našega klerikalnemu molohu izročenega naroda!

* **Pri sv. Primožu na Pohorju** ostajajo šolski otroci med 12. in 1. uro v šolskem poslopju. Ker jih nihče razen učitelja-voditelja ne sme nadzorovati, nima ta niti toliko časa, da bi mogel poučiti svoje uborno kosilce! Brez hrane ostaja od tri četrt na 9. zj. do 3., oziroma 4. popoldne. To vendar ni človeško! „Zveza“ naj stori potrebne korake, da naj c. kr. dež. šolski svet v Gradcu natanko določi, kako naj krajni šol. svet v smislu § 14. dež. zakona z dne 7. februarja 1869, § 84. šol. in u. reda in § 9. drž. šol. zakona učitelja podpira pri nadzoru otrok med 12. in 1. uro, ki je v počitek zakonito določena učencem in tudi učitelju.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrirana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca februarja K 57.343.65.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znakih. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Štajerske vesti.

—š— **Štajerska dežela** šteje 1.430.308 prebivalcev. Pred 10 leti jih je štela 1.347.148, torej letos več 85.160. Vojaštvo ni uštet.

—š— **Iz deželnega šolskega sveta.** Nastavljen je definitivno pri Sv. Petru pod Sv. Gorami učitelj Franc Levstik. — Prestavljen je okrajni pomožni učitelj Avgust Čanjko iz Gribmizna za učitelja-voditelja v Žusem. — Prestavljena je učiteljica Marija Thuma iz Čadramelj v Makole.

—š— **Čebelarstvo razstavo v Celju** misli prirediti leta 1912. v priložnost 10 letnice svojega obstanka „Čebelarstvo društvo za Spod. Štajersko“. Društvo šteje sedaj 20 podružnic z 800 člani.

* **Štajersko ljudsko šolstvo.** Po ravnokar izišlem šematizmu o štajerskem ljudskem šolstvu (Standesausweis der steiermärkischen Volksschule) povzamemo, da je bilo stanje štajerskega ljudskega šolstva s koncem januarja t. l. nastopno: Javnih ljudskih šol je na Štajerskem 897 s 3062 razredi, in sicer 58 deških, 51 dekliških in 788 mešanih (obojespolnih). Javnih mešanih šol pa je 218 s 113 razredi, med temi 7 deških, 14 dekliških. Izmed teh šol sta bili na Spod. Štajerskem le 2 — obe nemški — in sicer v Celju in Ptuj. Deželnih in mešanih šol pa je 5 s 16 razredi, med temi ena — v Celju na Spod. Štajerskem, a še ta — nemška. — Ljudskih učiteljskih oseb na Štajerskem je rednih 3075 (1745 učiteljev in 1330 učiteljic ter pomožnih 16, 7 moških, 9 ženskih). Učiteljice ročnih del je 328. Število nezasedenih učiteljskih mest znaša 43. Število rednega učiteljskega osebja na štajerskih mešanih šolah iznosi 118 (83 učiteljev, 35 učiteljic). — Glede na slovenski deželni svet, t. j. na Spod-

nje štajerskem pridemo še do naslednjih podatkov: Javnih ljudskih šol je na Spod. Štajerskem 332 s 1152 razredi. Poučevalo je na teh šolah 657 učiteljev, 475 učiteljic, 2 pomožna učitelja in 2 pomožni učiteljici. Učiteljice za ženska ročna dela je nastavljenih na Sp. Štajerskem 114. — Vpokojenih je 453 štajerskih učiteljskih oseb. Izmed teh jih živi v Celju 20.

* **Umrla** je dne 24. februarja v Konjicah gospa Uršula Pirkmaier v 80. letu svoje starosti. Rajnka je bila mati nadučitelja v Framu, tov. Fr. Pirkmajerja. Naše sožalje!

Tržaške vesti.

—t— **Akademlčni kipar Ivan Zajec** se je preselil iz Ljubljane v Trst ter ustanovil svoj kiparski atelje pri sv. Ivanu. — Ta pridobitev nas tembolj veseli, ker ta stroka dosedaj med nami ni bila zastopana po Slovincu. Narodna dolžnost je, da ga podpiramo z naročili ter mu s tem utrdimo tla na tržaškem ozemlju. Svoji k svojim!

—t— **Imenovanje.** Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je imenovalo suplenta ljudske šole v Rojanu pri Trstu, Valentina Katnika, suplenta družbene deške ljudske šole pri sv. Jakobu v Trstu.

—t— **„Lega Nazionale“** nas hoče po vsej sili zadušiti na šolskem polju. Kar zaporedoma odpira svoje vrtece in ravno v takih krajih, kjer je mnogo Slovencev. To z jasnim namenom, da nam neizprosno ugrablja našo nežno dečo. Tak otroški vrtec je odprla pred nekoliko dnevi tudi pri sv. Jakobu. Slovenci! Skrajen čas je, da zgradimo tudi mi svojo stavbo za rešitev naše nežne deče iz „Leginih“ krempljev!

Istrske vesti.

—i— **Analfabeti v Istri.** Po zadnji statistiki je analfabetov: v okraju Pazin 50%, Pulj 35%, Rovinj 25%, Poreč 60%, Koper 46%, Volosko 32%, Lošinj 40%, Krk 32%, povprečno 40%. Hrvaških otrok brez šole je 12.000. Prošenj, da bi otvorili hrvaške šole v Istri, je 60. Ako računamo, da vsaka šola odgovarja 100 otrokom, bi bilo že preskrbljeno za 6060 otrok, ko bi otvorili zaprosene šole. 4000 naših otrok je v renegatskih šolah! A kakih 24.000 hrvaških in slovenskih otrok je v naših šolah. To so okrogle številke. A značilno in velespretno dejstvo je, da Italijani — dasi imajo v razmerju s številom prebivalstva preveč šol — imajo vendar okoli 22.000 analfabetov! Naših je trikrat toliko. Ali še jasneje: na 10 Italijanov spadata 2 analfabeta, a med 10 našimi jih je: 6! To je že gorostasna krivica!

—i— **Učiteljska konferenca.** Iz Pazina poročajo! Dne 10. marca bodo imeli učitelji pazinskega okraja svojo konferenco — po štirih letih, ko se je vršila zadnja konferenca. Torej se le gibljemo — malo počasi sicer, pa vendar!

Goriške vesti.

—g— **V gradiščanski okrajni šolski svet** je izvoljen tudi Slovenec A. Zuchiat, župan v Medani.

—g— **Iz seje c. kr. okraj. šol. sveta za goriško okolico 24. febr. 1911.** Uradni naznanili: Učenci lj. šol morejo dobiti pod vodstvom učiteljskega dovoljenja za vstop v Postojško jamo po znižani ceni. Na Dunaju bo tudi letos tečaj za čebelarje. C. kr. okr. šol. svet je priznal nadučitelju Merljaku drugo petletnino. Enemu učitelju se je dovolil predjume, prošnja drugega za podporo se predloži pomnoženemu s priporočilom. Eni učiteljici se je dovolil zaradi bolezni dopust do 31. marca, drugi in 2 učiteljema pa do konca šol. leta.

Rusija je začela izdelovati načrte in zdaj so srečno prijadrali do tega, da grade 4 take kolose, ki jim pravi zdaj tehnika kar Dreadnoughti.

Dolgi po 180 m, 27 m široki, s 23.000 tonami z 12—30,5 cm, 16—12 cm topovi, 23 milj na uro. Človeku se zdi že blazno to početje. Od 15.000 ton so zlezli na 18.000, a Amerika sedaj na 26.000 ton.

Prej so veljale oklopnice po 25 milijonov do 30, zdaj 40—60 milijonov kron!

Res, lepe številke!

Nemčija ima zdaj na vodi 4 Dreadnoughte po 18.500 ton z 12—28 cm topovi, v delu 6 po 21.000 ton z 12—30,5 cm, 19 milj brzine. Razentega 2 oklopni križarki, od katerih je „Von der Tann“ 170 m dolga, 18.700 ton imajoča, 25 milj brzine. Oborožitev je tajnost.

Anglija ima na vodi 7 Dreadnoughtov po 18.000—20.575 ton z 10—30,5 cm topovi, 21 milj. V delu 8 Dreadnoughtov po 22.500 ton. Razentega ima 4 dovršene ogromne križarke, katerih ena „Indefatigable“ je dolga 183 m, 19.000 ton, z 8—30,5 cm topovi in 26 miljami.

V delu je križarka „Lion“, 213 m dolga, 26 m široka, 70.000 H P, 8—34 cm, (nov top) 28 milj. Te križarke z mirno vestjo lahko prištevamo oklopnicam.

Francija ima v delu 6 Dreadnoughtov po 18.318 ton, z 19 miljami, 4—30,5 cm, 12—24 cm, 16—7,5 cm i. t. d. V prihodnjih letih namerava zgraditi 20—24 Dreadnoughtov. Francoski davkoplačevalci so lahko veseli.

Zedinjene države Sev. Amerike imajo 2 kolosa na morju, z 10—30,5 cm topovi, 1014 možni posadke, medtem ko imajo angleški Dreadnoughti po 900 mož.

„Delaware“ je dolg 155 m, ima 20.000 ton. V delu sta 2 po 21.825 ton in po 26.416 ton (166 m dolga) z 12—30,5 cm topovi in 21 milj hitrosti.

Italija dela 2 Dreadnoughta, 158 m dolga, 19000 ton, 22 milj brzine, 12—30,5 cm topov vsak, načrte ima za 2 po 180 m dolžine in s turbinami, imajoča po 22.000 ton.

Naša monarhija gradi dva taka velika v Trstu, „Kaiser Franz Joseph“ in „Tegetthoff“, z 12—30,5 cm topovi in 25.000—28.000 tonami.

To daje človeku misliti. Še preden so vedele delegacije in vlada je tudi molčala, je „Rivista Marittima“, za njo „Ueberall“ prinesel skice teh dveh orjakov.

V čast domači industriji je, da bodo gonile ta velika turbin. Saj se Nemčija še zdaj skeptično izraža o njih, druge države pa izdelujejo izključno ladje na turbine.

Manjja graditi take kolose se je prijala tudi manjših držav in južnoameriških republik. Brazilija ima 3 Dreadnoughte, izdelana sta dva. Eden izmed teh „Sao Paulo“ je bil ob proglašenju portugalske republike v Lizboni. Dolgi so po 152 m, 19.280 ton drže, zgrajeni na Angleškem imajo po 12—30,5 cm topov.

Argentinijska je naročila na Angleškem 2 oklopnici po 25.000 ton, tudi z 12—30,5 cm topovi. Chile ima načrte za 20.000 tonsko oklopnico. Celo Španija začne v kratkem graditi 3 bojne ladje s 15.000 tonami in 8—30,5 cm topovi.

To bi bil pregled Dreadnoughtov. Zraven grade z mrzličavo naglico torpedovke, podmorske čolne, takomenovane „scouts“, rapidne križarke i. t. d. A tudi izdatki rastejo. Anglija

je dala v dobi 1909/10 844.127.657.654 K za mornarico, Zedinjene države 676.459.893 K, Nemčija 467.085.247 K. To so tri največje. Francija 317.107.384 K.

Pred nekaj leti je bilo komaj polovico tega. Uresničujemo se pred našimi očmi besede Viljema II.: „Bodočnost držav je na morju“.

Čeprav človekoljuba boli srce ob pogledu na te tako ogromne žrtve, priznati mora, da znači to tudi napredek in trgovini in industriji.

Kam nas to privede, tega menda nihče ne sluti.

Znak nizke kulture je še, da mora biti mir med državam zajamčen po milijonih bajonetov.

Toda kar se godi pred našimi očmi na morju, presega vse, kar je svet dozdaj videl. Tekom 5 let se je veličina ladij podvojila. Tehnika ne miruje, vedno novih pripomočkov daje na altar militarizma. Če bi zdaj začeli resno se razoroževati, bi na stotisoče ljudi bilo ob kruh.

Saj ima — za zgled — samo ena ladje-delnica v Kielu 12.000 delavcev in Kruppova tvornica topov v Essenu nad 40.000. X